

Willem van Zadelhoff

Na de dagen

ROMAN

**T
R
I
S
T
A
N**

De dagen

Maandag 5 oktober 1977

Amsterdam, ochtend. Toen ik in het tussenportaal op de zevende verdieping van de studentenflat in Amsterdam-Noord de knop indrukte om de lift te roepen, voelde ik ineens tintelingen in mijn wijsvinger. Al snel voelde mijn hele rechterhand gevoelloos aan. Het bonzen in mijn hoofd begon, in het begin nauwelijks waarneembaar. Ik sloot kort mijn ogen. Het bekende geluid. Het zoemen van de bovenleidingen... Toen ik ze weer opende, zag ik mijn omgeving als in een waas. Ik hoorde aan het belletje dat de lift op mijn verdieping was aangekomen. Het tintelen breidde zich langzaam uit van mijn hand naar mijn arm, mijn schouder. Een felle pijn in mijn oor. De liftdeuren openden zich. Geroezemoes drong tot me door. Ongeduldig gemompel. De liftdeuren sloten zich weer. Met mijn linkerhand zocht ik naar de huissleutels in de rechterzak van mijn jack. Toen ik ze gevonden had, strompelde ik op de tast naar de deur van mijn afdeling. Na een aantal mislukte pogingen lukte het me de sleutel in het slot te steken en de deur te openen. De mist was nu volledig, af en toe afgewisseld met felle lichtflitsen... Met mijn linkerhand de muren aftastend bereikte ik mijn kamer. Het bed, twee pallets met daarop een matras. Zonder me uit te kleden liet ik me erop vallen. Ik wist het, wist het al dagen. De voortekenen hadden niets aan de verbeelding overgelaten. Ik was ongewoon moe geweest, terneergeslagen, kon me nauwelijks concentreren.

Zo kondigde zich een migraineaanval aan. Ik viel weg in hazenslaapjes. Soms niet langer dan een paar seconden. Af en toe werd er op de deur geklopt. Dat geluid maakte al snel deel uit van mijn hallucinante dromen. De tijd leek niet langer te bestaan. Alles stond stil, zou altijd stil blijven staan. In de verte sloeg een kerkklok tien uur.

Arnhem, avond. Een inspecteur van de politie is het mij persoonlijk komen vertellen. Hij leek nerveus. Terwijl het voor hem waarschijnlijk niet de eerste keer was dat hij zo'n boodschap moest overbrengen. Het kan ook zijn dat hij niet gewend was dat soort zaken met een vrouw te bespreken. Nou ja, misschien wennen sommigen dingen nooit. Ik stond een sigaret te roken bij het raam van de woonkamer toen ik zijn witte Ford Taunus de oprijlaan zag oprijden. Nog voordat hij kon aanbellen, opende ik de deur. Een slungelige man met een pafferig gezicht. Hij stelde zich voor. Ik verstond zijn naam niet goed. Iets als Klasema, dacht ik. Vervolgens vroeg hij of hij binnen mocht komen. Alle hoop was in één klap vervlogen. Als Anton nog had geleefd, hadden ze zich de moeite bespaard mij persoonlijk op de hoogte te stellen, dan was een belletje voldoende geweest. Midden in de hal bleef hij staan. De politie-inspecteur was duidelijk onder de indruk. Zijn magere gestalte werd weerspiegeld door de glanzend geboonde marmeren vloer. Hij wees op een vergulde piëdestal met erop een vaas van muranoglas met bontgekleurde wilde rozen. Hij wilde iets zeggen maar bedacht zich en liep achter me aan naar de woonkamer. Gaat u zitten, zei ik en ik wees op de donkergroene chesterfield. Hij knikte en nam plaats. Zijn vingers – bruine nicotinevlekken op de wijs- en middenvinger – streelden het gecraqueleerde

leer van de bank. Ik ging tegenover hem zitten in dat fauteuiltje met gedraaide poten dat van mijn moeder was geweest. De inspecteur kuchte, haalde zijn hand door zijn haar, kuchte nog eens. Ik ben voorbereid op het ergste, zei ik. Ik ben bang dat ik geen goed nieuws heb, zei hij. Ik knikte hem bemoedigend toe. We hebben zojuist het lichaam van uw echtgenoot gevonden... Vreemd genoeg voelde ik geen enkele emotie toen hij het zei. Ik kon niets beters bedenken dan een sigaret uit de met parelmoer ingelegde sigarettendoos te pakken en aan te steken. Vervolgens schoof ik de doos in de richting van de politieman. Die schudde slechts zijn hoofd en haalde een pakje zware shag uit zijn binnenzak en begon een sigaret te rollen. Ik rookte en staarde voor me uit. Ik was me niet langer bewust van zijn aanwezigheid. Vanochtend had ik Anton nog gezien. Tien, elf uur geleden was het nog maar. Hij had me tot mijn verbazing omhelsd voordat hij samen met Dirk vertrok om te gaan vissen. Hij had geglimlacht toen ik hem een goede vangst wenste. Ik herinner me nog het geluid van de voordeur die dichtviel toen ze vertrokken. Even later werd de motor van de Mercedes gestart. Het zware, ronkende geluid van de dieselmotor. Een geluid dat me altijd aan het platteland deed denken. Knotwilgen en de geur van vers uitgereden mest. De sloep die Dirk maanden geleden had gekocht op een veiling van defensie in Den Helder. Een marinesloep die hij door een vage kennis had laten restaureren. Nooit eerder had hij blijk gegeven van interesses in die richting. Water, boten... Juliet begreep het wel toen ik er tegen haar over begon. Als mannen een zekere leeftijd bereiken, krijgen ze bepaalde verlangens, zei ze. Verlangens die sinds jaren een sluimerend bestaan hebben geleid vechten zich dan plotseling een

weg naar buiten. Ze waren dus vanochtend met de sloep gaan vissen. Rond een uur of negen, halftien zijn ze vertrokken vanuit de Nieuwe Haven waar Dirk een ligplaats had gehuurd. Een bewolkte dag, er was regen voorspeld. Bepaald geen weer voor een pleziertochtje. Ik was er tijdens het ontbijt over begonnen. Een zeeman is niet bang voor een beetje water, had Dirk lachend gezegd. Een zeeman... Vervolgens had hij die bespottelijke prins Heinrich-pet van de stoel naast hem gepakt en opgezet. Toen ik de grijns op zijn gezicht zag, begreep ik dat het geen enkele zin had tegen hem in te gaan. En dat ze reddingsvesten aan boord hadden, zei hij ook nog. Ze zijn dus uitgevaren. Stroomopwaarts en niet veel later, hoogstens een minuut of twintig, zijn ze in moeilijkheden geraakt. Ter hoogte van de IJsselkop. Dat zei de politie toen die me rond half-twaalf opbelde. En dat Dirk in onderkoelde en verwarde toestand door de politie te water van boord was gehaald. Toen was er een stilte gevallen. Heel even maar. Toch was die korte stilte voldoende om voor het ergste te vrezen. En mijn man? probeerde ik voorzichtig. Er waren inderdaad getuigen, de schipper van een voorbijvarend schip en zijn vrouw, die verklaarden dat er nog iemand aan boord van de sloep was. Zij hadden echter alleen Dirk Gerhard aangetroffen. Mijn man was aan boord, zei ik beslist. Wij hebben verder niemand aangetroffen. Vooralsnog niet, voegde hij eraan toe, maar we blijven zoeken. Toen wist ik het. Ik dacht aan de omhelzing waarmee Anton afscheid van mij had genomen. Hij moet het geweten hebben, hij moet iets voorvoeld hebben. Dat kan niet anders. Met die omhelzing had hij me voorbereid op deze ramp. Anton was dood. Het was zojuist officieel bevestigd. En ik had geen idee wat dat voor mijn verdere leven

betekende. Ik dacht aan ons huwelijk. Aan onze bedden. De eerste jaren hadden ze tegen elkaar aan gestaan, later was er een nachtkastje tussen gekomen en nog later was zijn bed naar zijn werkkamer op zolder verhuisd. Betekende het dat we een slecht huwelijk hadden gehad? Ik wist het niet. Ik had nauwelijks vergelijkingsmateriaal. Ja, het huwelijk van Dirk en Juliet. Daarmee vergeleken viel het best mee. Ik schrok op van een stem. Hij klonk erg uit de verte. Nog eens. Onverstaanbaar. Mevrouw... Mevrouw... De politieman stond naast me en had zijn hand op mijn schouder gelegd. Ik rook de doordringende teergeur van zijn sigaret. Hij vroeg of het ging, of hij iemand moest roepen. Ik gebaarde dat het goed was, ik was niet in staat iets te zeggen. Hij drukte zijn sigaret uit in de asbak en ging weer tegenover me zitten. Hij leek zich nog steeds geen raad te weten met de situatie. Een volkse jongen maar niet onknap. Toen ik hem binnenliet, had hij me van top tot teen bekeken. Gekeurd, zoals Juliet zou zeggen. Dirk kon me ook zo bekijken. Nog steeds na al die jaren. Dan verscheen er zo'n tevreden grijns op zijn gezicht.

Ze hebben hem gevonden rond een uur of zeven. Op het strandje bij het Lathumse veer. Dat vond ik nog het ergst. Ik hoefde er geen moeite voor te doen om voor me te zien hoe ze hem daar hadden aangetroffen. Zijn kleren doorweekt, zijn gezicht opgezwollen door het water. Hebt u een idee wat er gebeurd zou kunnen zijn? De gespannen blik op het gezicht van de politieman toen hij dat vroeg. Ik begreep werkelijk niet waar hij heen wilde. Anton was nooit een goede zwemmer geweest, zei ik, hij deed maar wat. Nee, hij bedoelde het anders. Waren er wel eens wrij-

vingen geweest tussen hem en zijn broer Dirk? Dacht hij nou werkelijk dat er sprake was van boze opzet? Ik negeerde zijn vraag. Leek me op dat moment het meest voor de hand te liggen. Ik wierp hem slechts een bepaalde blik toe die zijn uitwerking niet miste. Hij zocht zijn toevlucht tot een ander onderwerp. Dat ze het stoffelijk overschot met respect zouden behandelen. Alsof hij daar enige invloed op kon uitoefenen. Hoed je maar als je in handen komt van een gerechtsarts. Dat zijn slagers.

Toen Robert een jaar of vier, vijf was gingen we geregeld naar het strandje bij het veerhuis. Ik zie Anton nog door het water waden terwijl hij een sigaar rookte. Tot aan zijn middel. Niet te ver, riep ik. Iedere keer als we daar waren, moest ik dat naar hem roepen. De verraderlijke stromingen in de rivier waren bekend bij iedereen uit de omgeving. Behalve, leek het, bij hem. Maar uiteindelijk kwam hij uit het water, aarzelend bijna. Dan liep hij hoofdschuddend naar ons toe, riep al van een afstandje dat het water te koud was om te zwemmen. Dat hij niet kon zwemmen, heeft hij altijd verzwegen.

Tien minuten later zat de politiemann nog steeds tegenover me. Hij staarde nadenkend naar zijn handen. Dacht waarschijnlijk nog steeds na over hoe hij me uit de tent kon lokken. Toen begon hij plotseling over de gerechtsarts. Dat die ter plekke had geconstateerd dat Anton ongeveer negen uur eerder door verdrinking om het leven was gekomen. Dat er sprake was geweest van een gevecht voordat hij overboord sloeg betwijfelde hij op basis van zijn eerste waarnemingen. Maar... Even dacht ik de aanzet tot een glimlach op het gezicht van de politie-inspec-

teur te bespeuren. Wellicht zou een autopsie meer duidelijkheid scheppen, zei hij. Dus die komt er, riep ik verbaasd. Ja, zei hij, en tot die achter de rug is, kan het stoffelijk overschot niet worden vrijgegeven. Ik knikte alleen maar. Waarom wilde men van Antons dood een misdaad maken? Wie had daar baat bij? En als iemand er, om wat voor reden dan ook, van overtuigd was dat het geen ongeluk was geweest... Natuurlijk, de samenwerking tussen Dirk en Anton was niet altijd even soepel verlopen, maar om daar dan dit soort conclusies uit te trekken. Waarom wordt de dood van mijn man behandeld als een misdaad? vroeg ik na een tijdje. Daar had de politie zo haar redenen voor. Dat klonk nogal vaag. Ik boog voorover om nog een sigaret te pakken. Ik reikte naar de tafelaansteker maar de inspecteur was me voor. Met de aansteker in zijn hand liep hij om de tafel heen. Toen hij me vuur gaf pakte ik zijn hand vast. Mijn man is dood, zei ik, als iemand het recht heeft om te weten hoe jullie denken dat het gegaan is, ben ik het wel. Voorzichtig maakte hij zijn hand los uit mijn greep. Hij liep naar de open haard, keek naar het portret van Louis Lucardi dat ernaast op de grond stond. Familie van u? vroeg hij terwijl hij op het schilderij wees. Nee, zei ik, de familie Gerhard had in die tijd wel wat anders aan het hoofd dan zich te laten schilderen. Het had toch gekund, mompelde hij en hij ging weer tegenover me zitten. Oké, zei hij, het is tegen de regels maar ik zal open kaart spelen. Een schipper van een voorbijvarend schip heeft uw echtgenoot en zijn broer gezien. Of beter gezegd, zijn vrouw heeft ze als eerste gezien. Ze stonden beiden in de stuurhut van de Zaanprinses II toen het schip de IJsselkop naderde. Op dat moment dacht de vrouw aan stuurboordzijde een kleine boot te zien die stuurloos op het water

dreef. Door de regen die onafgebroken viel, was moeilijk te zien of er mensen aan boord waren. De schipper pakte zijn kijker en tuurde naar de sloep. Hij dacht twee mannen te zien maar hij twijfelde en gaf de kijker aan zijn vrouw. Ook zij zag twee mannen. Het was duidelijk dat ze in moeilijkheden waren. Via de marifoon heeft de schipper alarm geslagen. Na ongeveer twintig minuten was de Rijkspolitie te Water ter plaatse. Ter hoogte van de IJsselkop troffen we inderdaad een stuurloze sloep aan. Aan boord bevond zich slechts één persoon. Een man van middelbare leeftijd die niet aanspreekbaar was. Uit het paspoort dat hij bij zich droeg, bleek dat het uw zwager Dirk Gerhard betrof. We hebben hem van boord gehaald en omdat hij onderzoelingsverschijnselen vertoonde, leek het beter hem ter observatie naar het ziekenhuis te brengen. Maar toen hij op de brancard de ambulance in werd geschoven, opende hij zijn ogen en vroeg waar zijn broer was. Daaruit bleek dat de schipper en zijn vrouw het goed gezien hadden. En die schipper... Wat had hij nou gezien? vroeg ik hem. Tja... Het was rotweer, het zicht was niet optimaal. We hebben de schipper en zijn vrouw later nog uitgebreid verhoord. Zijn boot is tijdens de duur van het onderzoek aangemeerd in de Nieuwe Haven. Er is dus werkelijk een onderzoek opgestart? zei ik. De politie-inspecteur zweeg even, haalde toen diep adem. We konden niet anders, zei hij uiteindelijk. Tijdens het verhoor herhaalde de vrouw dat ze inderdaad twee mannen had gezien. Maar dat wist u toch. Mijn man was samen met zijn broer in de sloep. Ze gingen vissen. Rechtvaardigt dat een moordonderzoek? Tja, zei hij weifelend, hoe zal ik het zeggen... De vrouw van de schipper zag niet alleen twee mannen, nee, ze zag ook duidelijk dat de twee mannen in

een worsteling verward waren. Ze klonk heel beslist toen ze dat zei. En toen ik de schipper ernaar vroeg, kon hij ook niet anders dan de observatie van zijn vrouw beamen. Ook hij is ervan overtuigd dat uw echtgenoot en uw zwager... Dat ze waren verward in een worsteling... Gevecht zo u wilt...

Dus? Hij wilde nog graag met mijn schoonzuster Juliet spreken. Ik ging hem voor naar haar zit-slaapkamer op de eerste verdieping. Ik klopte aan en duwde zonder een reactie af te wachten de deur open. Juliet zat in haar stoel bij het raam. Er is een inspecteur van politie die je graag wil spreken. In verband met het ongeluk. Hij kwam de kamer in en stelde zich voor. Mompelend zodat ik het weer niet verstond. Neemt u plaats, zei Juliet met afgemeten stem. Ze bekeek hem met de haar bekende kritische blik. Het was duidelijk dat hij de vergelijking met haar vader, die eveneens inspecteur van politie was geweest, niet kon doorstaan. Hij was, hoewel erg hervormd, een elegante man geweest, zowel in uniform als in burgerkleding. De zitting van de tweezitsbank tegenover haar stoel was bezaaid met kranten en tijdschriften. De misprijzende blik die Juliet de inspecteur toewierp toen hij ze opzijschoof, ontging hem. U verdenkt mijn man? vroeg Juliet met afgemeten stem. De inspecteur wierp haar een bedremmelde blik toe, verbaasd over haar directe benadering van de kwestie. Het was op de radio, zei Juliet. Bij het nieuws van acht uur was sprake van een schipper die dacht een gevecht te hebben gezien. Mijn echtgenoot en mijn betreurde zwager werden genoemd. Daar smullen de mensen van. Directeur van een gerenommeerd veilinghuis doodt zijn broer... Even bleef het stil. Alleen het getik

van de klokken was te horen. Het zijn allemaal vermoedens, mevrouw. We hebben alleen de verklaring van de schipper en zijn vrouw. En bovendien waren de weersomstandigheden niet opperbest. Erg slecht zicht. Hebben ze een gevecht gezien of iets wat daarop leek? Een worsteling bijvoorbeeld... Zoiets kan van alles betekenen. Wellicht dreigde uw zwager overboord te vallen en probeerde uw echtgenoot hem te redden...

Ik heb ze vanochtend vroeg zien vertrekken, zei Juliet. Ik vond het op voorhand al een bespottelijke onderneming. Maar ze leken er zin in te hebben. Als ik mijn man moet geloven, hebben de broers in hun jeugd bijna dagelijks gevist. Dat was ook de reden dat mijn man die aftandse sloep heeft gekocht. Uit nostalgische overwegingen, zoals hij het omschreef. Ik zag ze dus vertrekken met hun visgerei. Duur spul dat ze vorige week samen gekocht hebben. Hoe zou u hun relatie willen omschrijven? zei de inspecteur. Mijn man is een man van de daad. Anton was meer beschouwend van aard. Dat botste soms. Hij veerde op. Denkt u daarbij aan iets concreets? vroeg hij. Juliet haalde haar schouders op. Ze keek smachtend naar de karaf sherry op het bijzettafeltje naast haar. Dirk Gerhard is een man van de daad, zei u... Inderdaad. Niet nadenken, niet twijfelen, doen. Juliet pakte de karaf met sherry van het bijzettafeltje, schonk haar glas vol en keek de inspecteur geamuseerd aan. Slaapt u goed? vroeg ze. Hij keek haar niet-begrijpend aan.

Mijn vader was eveneens inspecteur van politie. Hij sliep slecht. Hij was iemand voor wie de eed die hij had afgelegd toen hij tot politieman werd beëdigd heilig was. Elk bevel diende te worden opgevolgd, ook als het in

strijd was met zijn eigen morele waarden. Het politiekorps was nu eenmaal geen parlement in zijn opvatting. Ik slaap uitstekend, zei de inspecteur. Juliet leek hem niet te horen. Ze staaarde naar de punten van haar muiltjes. Op Prinsjesdag 1962 maakte mijn vader deel uit van de Ere-Escorte in de koninklijke stoet. Ze waren net vertrokken bij Paleis Noordeinde toen hij werd getroffen door een hartaanval. De vierde in drie jaar tijd. Een trouwe soldaat, had de hoofdcommissaris hem genoemd in zijn toespraak tijdens de herdenkingsdienst, een voorbeeld voor zijn collega's. Is dat uw vader? vroeg de politie-inspecteur en hij wees op een van de fotolijsten die op de vensterbank stonden. Ja, zei Juliet, en zoals u ziet viel er vestimentair weinig op hem aan te merken. De politie-inspecteur stond op. Ik moest maar eens gaan, zei hij. Juliet schonk zich nog een glas sherry in. Ze leek ons vergeten te zijn. En nu moet ik Robert bellen, dacht ik terwijl ik de politie-inspecteur naar de voordeur begeleidde. Ik zou me maar geen zorgen maken als ik u was, zei de inspecteur ten afscheid. Even had ik het idee dat hij grijnsde.

De zevende verdieping van een studentenflat in Amsterdam-Noord. Een flat met een kwalijke reputatie. Zelfmoord, drugsgebruik. Ik was er welgeteld één keer geweest toen ik Robert hielp met verhuizen. Een paar zakken met kleren, wat dozen met boeken, een platen-speler en een stuk of twintig platen. Het had zonder probleem in de achterbak van de Mercedes gepast. Een lange gang met aan weerszijden kamers. Eén keuken, één telefoon. Afwas op het aanrecht, borden en pannen met aangekoekte etensresten. Het kleine balkon was onbegaanbaar vanwege de tientallen uitpuilende vuilniszakken.

Deze uitgave is tot stand gekomen met
de steun van Literatuur Vlaanderen

© 2026 Uitgeverij TRISTAN / Standaard Uitgeverij nv
Franklin Rooseveltplaats 12, B-2060 Antwerpen
en Willem Van Zadelhoff

www.standaarduitgeverij.be
info@standaarduitgeverij.be

Vertegenwoordiging in Nederland
New Book Collective, Utrecht
www.newbookcollective.com

Eerste druk april 2026

Ontwerp omslag en binnenwerk: Herman Houbrechts
Opmaak: www.intertext.be
Auteursfoto: Koen Broos
Coverbeeld: © Emmy Andriesse, Universitaire Bibliotheken
Leiden, Bijzondere Collecties

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd
gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op
enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door foto-
kopieën, opnamen of op welke wijze ook, zonder vooraf-
gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Niets uit dit boek mag op enigerlei wijze worden gebruikt
of gereproduceerd voor het trainen van kunstmatige-
intelligentietechnologieën of -systemen. Dit werk mag niet
gebruikt worden voor tekst- en datamining (artikel 4, lid 3
Richtlijn (EU) 2019/790).

ISBN 978 90 223 4214 5
D/2026/0034/I
NUR 300